

Ομαδική βία και επιθετικότητα στα σχολεία

Αποσπάσματα από το βιβλίο της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, «*Ομαδική βία και επιθετικότητα στα σχολεία*». Εκδ. Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα 2010:

-Η βία σήμερα διεξάγεται μέσα στο σχολείο και είναι άνανδρη, διότι η ομάδα εφαρμόζει βία σωματική ή ψυχολογική (χτυπήματα, εξευτελισμούς κάθε είδους, απειλές, κτλ.) κατά ενός μαθητή, παρά τη θέλησή του και, μάλιστα, κατά κανόνα σωματικά αδύνατου ή τουλάχιστον όχι επιθετικού. Συχνά, όμως, και μαθητή με καλύτερες σχολικές επιδόσεις από τους θύτες, οι οποίοι, φυσικά, αντίθετα με τη θέλησή του, του επιτίθενται για να τον μειώσουν ή να τον εξουθενώσουν σωματικά ή/και ψυχολογικά.

-Σχολεία και γονείς πρέπει να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη πρόληψης και αντιμετώπισης του φοβερού φαινομένου της βίας και ιδίως της ομαδικής ενδοσχολικής βίας και επιθετικότητας, σωστά και συναισθηματικά, με συνεργασία μεταξύ όλων των αρμοδίων σχολικών παραγόντων και των παιδιών όλης της τάξης, αλλά και με αυστηρή εφαρμογή κανόνων και κυρώσεων, εν ανάγκη και ποινικών. Αυτό όχι μόνο για τη διόρθωση του δράστη, αλλά και για τη δικαίωση και αναστήλωση του ηθικού του θύματός του.

-Ανατρέχοντας κανείς στο παρελθόν διαπιστώνει ότι τα περιστατικά βίας στη σχολική κοινότητα δεν είναι καινοφανή. Σχεδόν όλες οι μορφές βίας έχουν επισημανθεί διαχρονικά: λεκτική, σωματική, ψυχολογική-συναισθηματική, σεξουαλική, βανδαλισμός, αλλά και αποξένωση από την κυρίαρχη ομάδα, ταπείνωση κ.ά..

-Η ενδοσχολική βία σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να αναλύεται χωρίς να συνυπολογίζεται η καθοριστική επίδραση του οικογενειακού καθώς και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζουν τα παιδιά και οι έφηβοι.

- Έρευνες δείχνουν ότι το 15% των μαθητών έχουν βιώσει συμπεριφορές εκφοβισμού, οι οποίες παρατηρούνται συχνότερα στα σχολεία στις ηλικίες από 8-15 χρόνων... Η αιτιολογία του εκφοβισμού στο σχολείο αναζητείται στη δυναμική αλληλεπίδραση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της προσωπικότητας των παιδιών που εμπλέκονται σ' αυτού του είδους τα επεισόδια, του οικογενειακού περιβάλλοντος, του ψυχολογικού κλίματος του σχολείου, των στάσεων που έχουν διαμορφωθεί στην κοινότητα των συνομηλίκων, καθώς επίσης και των γενικότερων προβλημάτων και διεργασιών που τείνουν να ενισχύουν αντικοινωνικές συμπεριφορές.

-Οι μαθητές θύματα συχνά αντιδρούν με απόσυρση και αποφεύγουν να ζητούν βοήθεια από τους ενήλικες. Οι εκπαιδευτικοί συζητούν ελάχιστα στην τάξη τις συμπεριφορές και τα συμβάντα εκφοβισμού, αναγνωρίζοντας συνήθως μόνο εκείνες τις περιπτώσεις που καταλήγουν σε σοβαρή σωματική βία. Οι γονείς εμφανίζονται να αγνοούν την έκταση και τις επιπτώσεις του προβλήματος και είναι η τελευταία πηγή βοήθειας για τα παιδιά, σε περιπτώσεις που αυτά θα δυσκολευτούν ιδιαίτερα.

-Συνοψίζοντας φαίνεται ότι μόνο αποτελεσματικό εμπόδιο του εκφοβισμού στο σχολείο είναι το ίδιο το σχολείο. Είναι το σχολείο που αναγνωρίζει το πρόβλημα, ευαισθητοποιείται, αντιμετωπίζει τις πραγματικές εμπειρίες των μαθητών δίνοντας σημασία στις αντιλήψεις τους για το τι είναι αποτελεσματικό στην καταπολέμηση του προβλήματος και αναπτύσσει συστηματικές και σταθερές τακτικές πρόληψης και αντιμετώπισης.

-Δυστυχώς, η ελληνική κοινωνία ασχολείται με τη σχολική βία περιστασιακά, επιπόλαια, πρόσκαιρα, και το κυριότερο, με υστερία, κάθε φορά που συμβαίνει ένα ακραίο γεγονός.

-Καθοριστικό ρόλο για τη πρόκληση βίαιων περιστατικών καθώς και για την πρόληψη και την αντιμετώπισή τους παίζει ο καθηγητής, δέκτης κι αυτός βίαιης συμπεριφοράς εκ μέρους των μαθητών.

-Είναι πολύ σημαντικό ότι οι θύτες συνήθως μετανιώνουν και δεν θέλουν να το ξανακάνουν.

-Κατά την άποψη των μαθητών τα φαινόμενα σχολικής βίας τα ευνοούν κατά κύριο λόγο:

- Η συμμετοχή σε ομάδες και παρέες που ασκούν βία (54%)
- Η υπερβολική ενασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια βίας (69%)
- Η παρακολούθηση τηλεοπτικών προγραμμάτων βίας (24%).

-Τα αίτια που οδηγούν τους μαθητές σε βίαιη συμπεριφορά, είναι η ζήλια, η μαγκιά, η έλλειψη αγωγής, η μοναξιά, η κατάθλιψη, ο ρατσισμός, η επίλυση διαφορών, η πρόκληση ενδιαφέροντος σε συνάρτηση με την έλλειψη αυτοπεποίθησης. Θύματα γίνονται οι μαθητές που είναι εσωστρεφείς, δειλοί, ήσυχoi, αδύναμοι, δεν ακολουθούν τη μόδα, καθώς κι αυτοί που έχουν προκλητική συμπεριφορά.

-Τρόποι να αποφύγει να γίνει κάποιος μαθητής θύμα σχολικής βίας:

- Μη φοβάσαι να μιλήσεις για το πρόβλημά σου.
- Κοίταξε το δράστη κατά πρόσωπο και δες πόσο αδύναμος είναι.
- Μη ντρέπεσαι γι' αυτό που είσαι.
- Μην υποκύπτεις στις απειλές του δράστη.
- Πίστεψε στον εαυτό σου και στη δύναμή σου.

-Το προφίλ του θύτη-δράστη: Άτακτος, απρόσεκτος, ασυνεπής, εριστικός, αψύς, κρύβει θυμό, φόβο, φθόνο, πίκρα, έχει χαμηλή επίδοση συνήθως, αλλά είναι και πρόθυμος να βοηθήσει σε εργασίες του σχολείου, με ελλιπή οικογενειακή στήριξη.

-Οι αποτυχημένες σχέσεις του παιδιού με τους γονείς του και οι κακές σχέσεις των γονέων μεταξύ τους θα γεννήσουν την πρώτη αντικοινωνική στάση του, που θα δυσκολέψουν την πρώτη και στοιχειώδη κοινωνικοποίησή του.

-Προϋποθέσεις για την καταστολή και πρόληψη της βίας και παραβατικότητας:

- Συνεργασία σχολείου, γονέων και άλλων φορέων
- Υποστηρικτικές υπηρεσίες για την ψυχοκοινωνική υγεία των μαθητών
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη διαχείριση κρίσεων στη σχολική πράξη
- Ελκυστικό σχολείο με ενδιαφέροντα προγράμματα
- Καλές πρακτικές και δράσεις
- Άσκηση στον διάλογο

-Όσον αφορά τους επιβαρυντικούς ατομικούς παράγοντες που οδηγούν στην έκφραση της βίας, αυτοί σχετίζονται με:

- Την ανάγκη αποδοχής και αναγνώρισης/επιβεβαίωσης
- Την αναζήτηση δύναμης, ισχύος
- Την χαμηλή αυτοεικόνα και αυτοεκτίμηση
- Την απαξίωση του ανθρώπου για τον άνθρωπο
- Την έλλειψη ικανότητας αυτοελέγχου
- Την αδυναμία σχέσεων και επικοινωνίας
- Την δυσκολία αντιμετώπισης της διαφορετικότητας
- Την δυσκολία επίλυσης διαφωνιών με ειρηνικό τρόπο

-Αυτό αποτελεί ουσιαστικά και την πρώτη και σημαντικότερη διδασκαλία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Διότι η Διδασκαλία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν σημαίνει— όπως πολλοί νομίζουν— απλώς γνώση διατάξεων, νόμων και διεθνών συμβάσεων. Σημαίνει κυρίως στάση ζωής, αντιμετώπιση με κατανόηση και σεβασμό του κάθε ανθρώπου, δηλαδή του εαυτού του από τον ίδιο και τους άλλους, αλλά και των άλλων από αυτόν. Έτσι, παραπλεύρως προς τα δικά του βασικά δικαιώματα, ο καθένας πρέπει να μάθει να σέβεται και τα βασικά δικαιώματα του Άλλου.

-Το πιο δύσκολο σ' αυτή την προσπάθεια είναι να σέβεσαι **ουσιαστικά** την ανθρώπινη αξία σου αλλά και την ανθρώπινη αξία του Άλλου. Γι' αυτό επαναλαμβάνω ότι πρέπει **να μάθεις από μικρό παιδάκι να μπαίνεις στη θέση του Άλλου, να αισθανθείς και το δίκιο του Άλλου. Και να κατανοήσεις ότι ο Άλλος είσαι εσύ για εκείνον».**